

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Bakalářská práce

ŠEBESTIÁN HNĚVKOVSKÝ, DĚVÍN

Renáta Jelínková

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, ... 2012

.....

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu prof. PhDr. Viktoru Viktorovi, CSc. za jeho odborné rady, cenné připomínky a čas, který mně a mé práci věnoval.

OBSAH

Obsah	5
Úvod	6
1. Šebestián Hněvkovský	7
2. Směšnohrdinský epos.....	9
2.1. Směšnohrdinský epos	9
2.2. Děvín	10
3. Porovnání zpěvů	13
3.1. Porovnání prvního zpěvu.....	13
3.1.1. První zpěv z roku 1795	13
3.1.2. Změna v ději.....	16
3.1.3. Změna ve jménech	17
3.1.4. Stylistické úpravy.....	20
3.2. Porovnání druhého zpěvu.....	22
3.2.1. Nový zpěv dopsaný do knižního vydání	22
3.2.2. Druhý zpěv z roku 1798 (almanach).....	23
3.2.3. Porovnání druhého zpěvu (almanach) a třetího zpěvu (kniha).....	23
3.3. Porovnání třetího zpěvu	26
3.3.1. Obsah třetího zpěvu (1802)	26
3.3.2. Srovnání třetího zpěvu (almanach) a čtvrtého (kniha)	26
3.4. Zpěv desátý	29
4. Verš Š. Hněvkovského	31
Závěr	36
Seznam použité literatury	37
Přílohy	38
Resumé	42

Úvod

Téma této bakalářské práce je epos Šebestiána Josefa Karla Hněvkovského Děvín. Důvodem, proč jsem si zvolila toto téma, bylo, že k tomuto autorovi mám velmi blízko. Stejně jako on jsem i já rodačkou ze Žebráka a jeho dílo je mi proto velmi dobře známo. Z jeho prací se mi nejvíce zalíbil směšnohrdinský epos Děvín, v němž autor velmi působivě líčí dávnou vzpouru žen proti mužské nadvládě.

V práci se budu hlouběji zabývat tímto eposem a především porovnáním jeho dvou verzí – verze původní vydané v Puchmajerových almanaších a verze upravené pro knižní vydání. Dle mého názoru je zajímavé, že Hněvkovský první tři zpěvy vydané v almanaších do knižní verze zahrnul, ovšem nikoliv v podobě původní, nýbrž tyto zpěvy ještě přepracoval. V práci se pokusím zjistit, jaké změny provedl a z jaké příčiny tyto zpěvy pro pozdější vydání upravil.

Nejprve se pokusím nastínit životopis Šebestiána Hněvkovského, problematiku směšnohrdinského eposu a základní informace o eposu Děvín. Dále rozeberu a srovnám první tři zpěvy eposu vydané v almanaších se zpěvy vydanými v knize. V další kapitole představím desátý zpěv knižního vydání, který je svým rázem naprosto odlišný od prvních tří zpěvů. V poslední kapitole se zaměřím na verš Šebestiána Hněvkovského. Pokusím se zjistit, zda změny, které provedl při úpravě prvního zpěvu pro knižní vydání, vedly i ke změně v oblasti verše.

1. Šebestián Hněvkovský

Šebestián Josef Karel Hněvkovský je právem řazen mezi české národní buditele. Byl to básník, který se ve své době těšil velkého obdivu vlastenců, a jeho dílo Děvín bylo v těchto kruzích velmi oblíbeno. Sehrál významnou úlohu během národního obrození, kdy se rodily prvopočátky novočeského básnictví. Spolu s Antonínem Jaroslavem Puchmajerem byl iniciátorem první novočeské básnické školy a je též pokládán za jednu z jejích nejvýznamnějších osobností. Byl to právě Hněvkovský, kdo získal pro tuto školu svého krajana ze Žebráka, Vojtěcha Nejedlého.

Šebestián Hněvkovský se narodil 19. března 1770 v Žebráce, v domě čp. 105, jako syn řezníka, obchodníka a zároveň havíře. Pocházel z početné rodiny, měl devět sourozenců. Vystudoval měšťskou školu v Žebráce a roku 1781 začal navštěvovat piaristické gymnázium v Berouně. Po roce byla tato škola zrušena a Hněvkovský pokračoval ve studiu v Praze, též u piaristů. Přestože si jeho matka přála mít ze syna kněze, vstoupil Hněvkovský na právnickou fakultu. Během studií se seznámil s A. J. Puchmajerem, který byl jeho spolužákem. Dostudoval roku 1795 a ještě téhož roku získal místo v Plánici u Klatov, kde pracoval jako radní. Zároveň byl i justiciářem v Žinkovech. Za pobytu v Plánici napsal své nejvýznamnější dílo, směšnohrdinský epos Děvín. Tento desetiletý pobyt na Klatovsku se v jeho literární činnosti jeví jako nejpłodnější. V roce 1805 se stal radním ve svém rodném městě, kde se také později oženil. Během pobytu v Žebráce si přivydělával i právním zastupováním (mj. hořovického a jineckého panství). Po více než dvaceti letech, v roce 1826, se Hněvkovský se svou rodinou přestěhoval do Poličky, kde mu bylo nabídnuto místo tamního purkmistra. V červenci 1836 byl dán Hněvkovský do penze a přestěhoval se do Prahy, kde prožil posledních jedenáct let svého života jako penzista. Zemřel 7. června 1847 a pochován byl na Olšanských hřbitovech.

Jaroslav Vlček (1860 – 1930) ve své První novočeské škole básnické uvádí, že Hněvkovský byl člověk od přírody veselý a vtipný. Toto tvrzení sám Hněvkovský potvrzuje tím, že si v almanachu A. J. Puchmajera vybral pseudonym Málodysmutný.

Během filozofických studií na počátku 90. let založil Hněvkovský se spolužáky literární spolek, jenž si dal za cíl pěstovat české básnictví. Výsledkem snažení byly Puchmajerovy almanachy (1795 – 1814), které obsahují velkou část Hněvkovského básnické tvorby. Nutno podotknout, že jeho vrcholná díla vznikla právě v období almanachů (Děvín, Vyšehradský sloup, Vnislav a Běla).

Nevěnoval se překladatelství. Ze všeho nejvíce usiloval o to, aby jeho tvorba byla původní, na rozdíl od svých kolegů, kteří velmi často užívali námětů z literatur zahraničních či cizojazyčná díla překládali. Vedla je snaha uspokojit i náročnější čtenáře, kdežto Hněvkovský se obracel k širším vrstvám. Jeho díla se proto vyznačují výrazně jednodušším způsobem psaní a tzv. prstonárodností. Inspirací pro jeho dílo byla lidová městská kultura z období pozdního baroka. V jeho pracích se tedy vyskytuje jak pololidová literatura, tak i městský folklor. Chtěl, aby náměty jeho děl měly místní, český původ. „*Proti Puchmajerovi chtěl být Šebestián Hněvkovský, právník ze Žebráka, veskrze originální. Zůstal původní alespoň látkou. Místní a historické pověsti zveršoval v křiklavých baladách a romancích, nejznámější z nich „Vnislav a Běla“ dostala se i mezi zpívané písně lidové.*“¹

V Žebráce sepsal svůj první samostatný soubor **Básně drobné** (1820) a pojednání **Zlomky o českém básnictví, zvláště pak o prozodii** (1820). Ve Zlomcích Hněvkovský vystoupil na obranu sylabotnické prozodie, když polemizoval s útočným spisem Počátkové českého básnictví (Palacký, Šafařík). Ve svém spise též sepsal a přiblížil některé ze zásad poetiky puchmajerovců a snažil se dokázat, že sylabotnické básnictví nejlépe odpovídá duchu české prozodie.

Zásadním jeho dílem je epos **Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích** (z roku 1805), kterou později přepracoval a roku 1829 byla vydána pod názvem **Děvín, báseň romantickohrdinská v 18 zpěvích**. Mezi další díla Šebestiána Hněvkovského patří tragédie **Jaromír** (1835), báseň o devíti zpěvech **Doktor Faust** (1844), veselohra **Námluvy v Koloději** (1839) a tragédie **Král Otakar II.**, která ovšem zůstala nedokončená. Roku 1841 vydal **Nové básně drobné**. Sepsal životopis Vojtěcha Nejedlého, který byl publikován jako předmluva k dílu Václav (V. Nejedlý, 1837) a byl též významným autorem balad (Vnislav a Běla, Vyšehradský sloup, Přesmutná historie o Drahomíře). Přispíval do almanachů a časopisů, například do České včely a Časopisu Českého muzea.²

---

¹ Jakubec, Jan: Dějiny literatury české. Praha 1911. Str. 423.

² Lexikon české literatury 2, svazek 1. Praha 1993. Str. 211 – 213.
Jakubec, Jan: Dějiny literatury české. Praha 1911. Str. 423 – 424.
Z historie města žebráku. Str. 125 -126

Strejček, Ferdinand: předmluva k druhému vydání Děvína. Praha 1905. Str. 3 – 23.

2. Směšnohrdinský epos

V české literatuře není tento typ eposu nikterak hojně zastoupen. Největší obliby se dočkal zejména v renesanční a klasicistické poezii. Jako nejznámější zástupce tohoto žánru v tuzemské literatuře je považován Děvín Šebestiána Hněvkovského.

2.1. Směšnohrdinský epos

Nazývá se též epos heroikomický (od řeckého „hérós“ – hrdina, „kómos“ – veselý) a představuje protějšek eposu vážného, parodizuje ho. Cílem je zlehčení hrdinského eposu pomocí kontrastního míšení vážných a směšných prvků. „*Záměrně nesourodými prvky (při volbě námětů, děje, verše, pojmenování postav apod.) deformuje, ironizuje náměty a postupy vážného eposu, působí komicky míšením vznešeného a malicherně banálního.*“³

Směšnohrdinský epos je jedním z nejvýraznějších žánrů heroikomiky. Známe též jeho uplatnění v próze (Don Quijote, Gargantua a Pantagruel) i dramatu (Králov Ubu). Heroikomika může například zesměšňovat vysoký styl díla humorným námětem, nebo naopak vážnou látku stylem nízkým.

Největší rozmach směšnohrdinského eposu nastal v 17. – 19. století v Evropě, ale nejstarší známý epos tohoto typu je datován již do období 6. – 5. století př. n. l. Jedná se o epos *Batrachomyomachia* (česky jako *Válka žab a myší*, 1959), ve kterém neznámý autor paroduje Homérovu *Iliadu*. Stylistické prostředky hrdinské *Iliady* jsou v této básni užity k vypravování neheroického děje, a to války žab a myší.

Roku 1622 bylo v Itálii vydáno dílo Alessandra Tassoniho *Uloupené vědro* (*La secchia rapita*), které je právem nazýváno směšnohrdinským eposem. Mezi Modenou a Boloni vypukne krutá válka kvůli uloupení zcela bezcenného předmětu – vědra. Účastní se jí i olympští bohové, kteří jsou též díky sporu rozděleni na dva tábory. Podobného námětu se drží i *Uloupená kadeř* (*The Rape of the Lock*, 1712) anglického spisovatele Alexandra Popa, kde kvůli ustřížené kadeři dívky Belindy vzniká roztržka mezi dvěma rody. Mezi nejznámější evropské směšnohrdinské eposy dále patří francouzská *Virgile travesti* (první polovina 17. století) básníka Paula Scarrona, dílo osvícence Voltaira *Panna* (1755), či epos polského básníka Ignacyho Krasického *Myšeida* (*Myszeidos*, 1775). Krasický ve svém díle paroduje Homéra pomocí motivů lidových bajek (válka myší a koček).

---

³ Mocná, Peterka: *Encyklopedie literárních žánrů*. 2004. Str. 165

V české literatuře se směšnohrdinský epos objevuje až koncem 18. století, kdy vychází Hněvkovského Děvín. Rysy tohoto typu eposu nese například i dílo Svatopluka Čecha Hanuman (1884), nebo Křest svatého Vladimíra (Karel Havlíček Borovský, 1855).⁴

2.2. Děvín

Rozsáhlá báseň Děvín je nejúspěšnější prací Šebestiána Hněvkovského. Původní verze, směšnohrdinský epos, se těšila velké obliby u soudobých vlastenců. Báseň velmi kladně přijal například i krajan Hněvkovského Jan Nejedlý, který se zasloužil o její vydání. „*Toť budou míti Čechové první – hle, příteli – první, co jsou, epopeju a Vy jste původ její. Žebrák nebude míti z rodiny své hanby u potomkův, ač jest malé hnízdo. Ale i Mantuánská ves nebyla nikdy veliká a Virgil přec věčně žije.*“⁵

Báseň pojednává o staročeské pověsti, ve které se ženy odmítly podrobit mužům. Po smrti kněžny Libuše si ženy založily opevněný hrad Děvín a zvolily si Vlastu za svou vůdkyni. Muži, vedení Přemyslem, se rozhodli hrad dobýt, a získat tak opět nad ženami nadvládu. Podcenili ale ženskou sílu a brzy zjistili, že dobytí Děvína nebude jen pouhou zábavou, jak původně předpokládali. Po dlouhých bojích nakonec Přemysl nabídne ženám příměří. V zemi nastal mír, ženy se vrátily k mužům a slavný hrad Děvín byl spálen. Děj tedy končí šťastně pro obě strany.

Tento základní rámec je dotvářen menšími příběhy, především vyprávěním o vztazích mezi jednotlivými hrdiny knihy. Nad jiné vyniká milostný příběh mezi krásnou dívkou Bělou a bohatýrem Kasalem. Kasal plánoval sňatek se svou milovanou Bělou, ovšem plány jim překazily bojovné děvínské ženy, které Bělu unesly. Během pátrání po Běle padl Kasal do léčky a byl držen na dívčím hradě v Liběhradě. Kasal se vzepřel, zabil vůdkyni Slavku a hrad podpálil. Připojil se k Přemyslovu vojsku při dobývání Děvína a na konci války se se svou vyvolenou Bělou oženil.

Další milostný příběh se odehrává mezi udatnou Dankou (v pozdějším přepracování Domka) a ruským knížetem Restovem, nebo mezi vůdkyní dívčí vzpoury

---

⁴ Slovník literární teorie. Praha 1984. Str. 347 – 348.

Mocná, Peterka: Encyklopedie literárních žánrů. 2004. Str. 165 – 167.

Vlček, Jaroslav: Dějiny české literatury III. Praha 1960. Str. 59 – 66.

⁵ Strejček, Ferdinand: předmluva k druhému vydání Děvína. Praha 1905. F. Strejček cituje J. Nejedlého. Str. 9

Vlastou a Přemilem, kdy po dlouhých peripetiích Vlasta odhodí svou hrdost a přizná lásku k Přemilovi.

Hněvkovský nedokázal zpracovat téma dívčí války jako epos čistě komický, protože nemohl tuto vlasteneckou látku plně zesměšnit. Rozhodl se proto sepsat epos heroikomický, kde zachoval hrdinskou podstatu činů vznešených předkyň. Zpěvy jsou předváděny ve vážném pojetí a zesměšňovány jsou zde pouze jednotlivé osoby. „*S náklonností své doby se básník posmívá křehkostí ženským, stinným stránkám života manželského, fintilkám a fintilům.*“⁶

Již během studií se Hněvkovský učil italsky a jeho oblíbenými autory byli Ariosto, Tassoni a Berni, staří mistři burleskní. Četba těchto autorů mohla být Hněvkovskému inspirací. Téma dívčí války bylo již mnohokrát zpracováno. V době Šebestiána Hněvkovského se tímto tématem zabývá například vlastenecká hra Václava Tháma Vlasta a Šárka aneb Dívčí boj u Prahy (premiéra 1788, divadlo Bouda), nebo rytířská povídka Prokopa Šedivého České Amazonky aneb Děvčí boj v Čechách pod správou rekyň Vlasty z roku 1792.

Roku 1795 byl zveřejněn první zpěv eposu Šebestiána Hněvkovského jako součást almanachu Antonína Jaroslava Puchmajera **Sebrání básní a zpěvů 1**. Zpěv druhý vyšel o tři roky později v almanachu **Nové básně 1** (1798) a třetí zpěv až roku 1802 v **Nových básních 2**. Tyto první tři zpěvy byly vydány pod názvem **Děvčí boj** a celkem obsahují 193 strof. Po úspěchu, který ukázky básně v almanaších sklidily, se Hněvkovský rozhodl pro knižní vydání celé básně.

Roku 1802, během pobytu v Plánici, dokončil Hněvkovský svůj epos pod názvem **Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích**. Poslal jej Janu Nejedlému, profesoru řeči a literatury české v Praze, který jej předal cenzorovi Františku Faustinovi Procházkovi (1749-1809). Kniha byla roku 1803 připravena k tisku, ale díky neustálým komplikacím se ke čtenářům dostala až roku 1805, kdy byla vydána Františkem Jeřábkem v Praze.

„*Potupa trpká, od lidí cizího národu mnohým Čechům ztopená, horlivé a učené vlastence k spisování a k ochranění Čechům jména slavného pohnula, i mne k práci, ač nesnadné, pobodla, kterouž že laskavě vlastenci přijmou, doufám. Chtěje báseň hrdinskou pro své krajany skládati, zavrhl jsem všechny cizozemské příběhy, přidržeje se vlastenských. Jestliže se tato báseň mým vlastencům a spolubratřím Slovanům zalíbí,*

---

⁶ Jakubec, Jan: Dějiny literatury české. Praha 1911. Str. 424

*ponaučení a obveselení mysli způsobí, tedy své jediné žádané odměny v plné míře dosáhnu.*⁷

V 18. století byly u nás básně psány a překládány výhradně veršem časoměrným, který nacházíme v dílech starořeckých a latinských. Verš si získal oblibu právě díky vznešenému rázu, který básni dodává. Zásadní zlom nastal až v poslední dekádě 18. století, kdy se Josef Dobrovský odhodlaně postavil proti časoměrné poezii v českém jazyce. Podle Dobrovského tento verš není pro češtinu přirozený a učenec upřednostňuje verš sylabotonický. Svě tvrzení odůvodňuje tím, že pro český jazyk je přirozený slovní přízvuk a rozmístění slabik přízvučných a nepřízvučných. Se svým učením seznámil Dobrovský také Puchmajera, Hněvkovského a Nejedlého. Dle nové sylabotonické prozodie napsal Hněvkovský svůj první zpěv Děvčího boje a tomuto verši zůstal i nadále ve svých básních věrný.

Později, roku 1829, Hněvkovský báseň Děvín přepracoval a vydal pod názvem **Děvín, báseň romantickohrdinská v 18 zpěvích**. V jádru se tato verze shoduje s verzí původní, ovšem dílo nabylo epické rozvleklosti, krom jiného i díky přidání nových epizod. „*Přepracování skladby do polohy vážné (1829) souznělo jednak s eposem německých básníků z Čech, upoutávaných dávnou minulostí země (Karl Egon Ebert: Vlasta, 1825), jednak s „nálezem“ RKZ (1817, 1818).*“⁸ Báseň romanticko-hrdinská je o poznání rozsáhlejší, obsahuje 1520 strof. Původní verze Děvína se skládá pouze ze 788 strof. Tato verze se však nedočkala takového úspěchu a oblíbenosti jako verze původní.⁹

---

⁷ Strejček, Ferdinand: předmluva k druhému vydání Děvína. Praha 1905. F. Strejček cituje Hněvkovského, který toto napsal ve své předmluvě k Děvínu z roku 1805. Str. 12.

⁸ Mocná, Peterka: Encyklopedie literárních žánrů. 2004. Str. 166.

⁹ Vlček, Jaroslav: Dějiny české literatury III. Praha 1960. Str. 59 – 66.

Jakubec, Jan: Dějiny literatury české. Praha 1911. Str. 423 – 424.

Strejček, Ferdinand: předmluva k druhému vydání Děvína. Praha 1905. Str. 3 – 23.

Mocná, Peterka: Encyklopedie literárních žánrů. 2004. Str. 165 – 167.

3. Porovnání zpěvů

V této práci se soustředíme na porovnání dvou verzí směšnohrdinského eposu Děvín Šebestiána Hněvkovského. Pro srovnání jsme použili tři zpěvy uveřejněné v almanaších Jaroslava Puchmajera a knižní verzi tohoto eposu - Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích.

3.1. Porovnání prvního zpěvu

Použili jsme první zpěv uveřejněný roku 1795 v almanachu *Sebrání básní a zpěvů I* a první zpěv z knižního vydání Děvína z roku 1805. U obou porovnávaných zpěvů autor striktně dodržuje osmiveršové strofy. Zásadní rozdíl spočívá v rozsahu děl. Zpěv uveřejněný v almanachu obsahuje 61 strof, v knižním vydání ho již Hněvkovský rozšířil na 79 strof.

3.1.1. První zpěv z roku 1795

Hněvkovský v eposu Děvín posunuje anakreontická témata. Jedním z nich bylo téma ženy. Z anakreontické galantnosti, náznakové erotiky, nepřechází do romantické vyhrocenosti, rozervanosti. Naopak ženské projevy a vlastnosti líčí v jemné ironii a ještě výrazněji zdůrazňuje právě humorné pojetí.

*„Že teď to množství panen (mnozy hádají)
A jich čepce strašlivé a divné kroje
Dobrého nic nevyznamenávají,
Než zas nejspíš nové ženské boje:
Nebojte se, že by zas vedly rvačky,
Leda mezy sebou omuže,
A to sotva, jdeť to okuže!
Radši lícý naně stroj a hračky.
Kdo z vás znáte ty, co leží v zrcadle,
Ty, co místo zbraně mají jehly, krajky,
Nahých mečů snéstí nemohou ni v divadle.“¹⁰*

V knižní verzi se Hněvkovský v těchto verších téměř úplně shoduje s verzí z almanachu, rozdílné jsou jen drobné stylistické úpravy.

---

¹⁰ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 2.

Již v úvodu prvního zpěvu Hněvkovský zvolil žertovnou návaznost na homérovský tón (Ilias). Heroikomika celého díla je navozena tímto úvodem, připomínkou Homéra.

*„ Zpívám o dívkách jak někdy vzemi České
Podpraporcy Vlasty slavné vedly války;
Těž jak jsouce udatné a heské,
Y pod zamilovanými fochy
Mnohé bystré oklamaly hochy;
Jacý přišli recy zblízka zdálky,
A co se jim dály zapříhody,
Dřív než smířily je slavné hody. “¹¹*

*„ Pověz, pročpak asy pohlaví tak pokojné, ...
... Proč teď opustivší šperky
Osedlalo sobě herky?
Smuži všedší vkrutý hněv
Mužskou sobě milou vylívalo krev? “¹²*

Ílias - překlad Rudolf Mertlík, 1980 – zpěv první

*„ O hněvu Achillově, tak zhoubném, nám zpívej, ó Múso!
Hněv ten tisíce béd a strastí způsobil Řekům,
mnoho statečných duší těch hrdinů do Hádu seslal,
mrtvoly jejich však psům a dravcům napospas chystal
za kořist k bohatým hodům – tak dála se Diova vůle
od té doby, co v hádce se rozešel s Agamemnonem,
vrchním vůdcem všech vojsk, syn Péleův, Achilleus božský. “*

*„ Kterýpak z bohů je přiměl k té rozmišce, sváru a k půtkám?
Létin a Diův syn. Ten rozhněván na krále vznítil
v táboře nákazu zlou. Lid válečný napořád hynul
za to, že kněze Chrýsa syn Átreův zneuctil... “¹³*

---

¹¹ A.J.Puchmajer: Sebrání básní a zpěvů 1. 1795. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str.125.

¹² A.J.Puchmajer: Sebrání básní a zpěvů 1. 1795. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str.127.

¹³ Homér: Ílias. Praha 1980. Str. 7

V homérovském tónu pokračuje, když vyslovuje obavu, že mu tento příběh nikdo neuvěří. Lidé nebudou věřit tomu, jaké byly ženy bojovné a statečné rekyně, jestliže znají ženy soudobé, které nesnesou pohled na meč ani v divadle. Autor vyslovuje otázku, proč k tomuto sváru došlo. Ženy si za časů kněžny Libuše zvykly vládnout, a proto pozvedly proti mužům meče, aby již nemusely otročit jako před vládou kněžny Libuše.

Nejprve si ženy podmanily tvrz Motol a shromáždily zbraně a zbroj. Založily si poblíž nový opevněný hrad Děvín, kde zajatí muži museli péct, uklízet, šít nebo se i starat o slepice. Kdo se vzpouzel, byl dán do trdlice. Odvážní rekové se snažili hrad dobýt, ale marně. Až chytrý Přibral probudil v mužích udatnost. Pravil, že odměnou za vítězství bude sňatek se ženou, kterou si kdo sám vydobude. Pohotově se sjelo mnoho ušlechtilých mužů z celých Čech a táhlo na Děvín. Nabka, bystrá děvínská vyzvědačka, pronikla lstí do mužského ležení. Přestrojila se za toulavého reka Bedráka a předstírala, že hledá svou dívku Cyldu. Vyzvěděla od mužů cenné informace a vrátila se na Děvín, kde vše vypověděla vůdkyni Vlastě.

Dále autor popisuje celé vojsko mužů. Uvádí jména nejdůležitějších reků, kteří jsou vždy charakterizováni buďto svými vlastnostmi, rysy, zásluhami, nebo jaký a jak početný pluk vedou. Téměř vždy odpovídá jedna strofa zpěvu představení jednoho hrdiny a jeho pluku. Tato část popisující muže je obsažena v patnácti strofách. Táhne Přemysl (nad všemi má správu), Mnislav (ušlechtilý kmet), Hovák (vůdce pražských šviháků), Nezamysl (holobrádek), Mládek a Smělouš (oba se zamilovali do stejné dívky), Holislav (vede podnapilý sbor), Rybouš (lakomec), Lapák klecavý (kulhavý), Trulda s nejmenovaným bratrem (oba ťululum), Stanson (rytíř se štítem potaženým černým suknem), Rozhoň (Kouřímecké kníže), Vošov (Svatoplukův synovec), Kostko (z Polské země) a Přibral (vychytralý).

Na Děvíně zasedal ženský sněm. Autor v deseti strofách popisuje hlavní postavy Vlastina vojska. Každá z těchto rekyní je jmenována a krátce charakterizována. Nechybí ani informace na jakém místě při sněmu sedí. Převážně věnována jedna strofa jedné ženě. Uprostřed sedí Vlasta (vůdkyně, hezká, moudrá, zdatná bojovnice), vedle ní Hodka (prostořeká), Putysyla (nejudatnější, nejsmělejší), Mladka (nastrojená vůdkyně pražských švihlic), Ryňka (svémyslná, hrdá), Radka (pověřivá vévodkyně starých panen), Vratka (vedla nevěřící sbor, klela a dělala si z bohů žerty), Všemilá (nejkrásnější, ušlechtilá), Vadka (setnice zlých žen).

Na děvínském sněmu se strhla potyčka. Udatná Vadka nesnesla, že sedí na podřadnějším místě než Mladka, která si to místo svými činy nezasloužila. Začaly se navzájem urážet a nakonec došlo ke střetu, kdy Vadka poranila Mladku na rameni. To byla první krev, jež v této válce tekla. Spor ukončila Hodka, která je obě usmířila, a poslala místo sněmu domů.

3.1.2. Změna v ději

V knižní verzi z roku 1805 autor na průběhu děje nic zásadního nemění a ponechává děj v humorné poloze. Hněvkovský připsal pár informací, které děj obohatily či upřesnily nějaké souvislosti. Autor doplňuje především informace o tom, co se dělo před slavnou dívčí válkou. Děj prvního zpěvu knižní verze začíná tím, že se měla slavit jarní oslava sedmého roku správy žen v Čechách. Muži si již za tu dobu zvykli na mírné ženské řízení země. Byly jim ponechány hrady Bilín, Kauřím a Pšáry. Kníže Přemysl musel každý rok na slavnosti opakovat slib poslušnosti.

V knize jsou doplněny i informace dodávající textu na „pravdivosti“. Dívka (zde Zvědka), která přinesla Vlastě zprávu o stavu mužského vojska, se v původní verzi jen přestrojila za muže Bedráka. Zde autor doplňuje, že Bedrák byl její bratr a byla si s ním velmi podobná. Protože muži Bedráka dobře znali, přijali ji v převleku rychle mezi sebe a vypověděli jí všechny plány a tajnosti.

Autor přidává rozbroje ve vojsku. Velitelé jsou plní nesvornosti. Vojsko chce za vůdce Kasala nebo Příbrala. Ovšem vladykové chtějí vládnout vojsku sami. Aby ukončil hádky, převzal velení nad vojskem sám kníže Přemysl.

Výčtu hrdinů táhnoucích na Děvín je věnováno sedmnáct strof. Jsou dopsány nové postavy (například Krásník, Prostislav) a autor se věnuje i příbuzenským svazkům a vztahům mezi nimi. Synové Bivoje se jmenují Rodislav, Svatopluk a Prostislav (ten nenávidí svého bratra Rodislava). Přidáno je také vysvětlení, proč Kasal nejel do boje po boku Přemysla a zůstal na Bilíně se svou milou. Kasal zanevřel na Přemysla, protože mu slíbil velké množství zlata a nakonec nic nedal.

Dívčí sněm byl také pozměněn a výčtu hrdinek je věnováno čtrnáct strof. Opět jsou představeny hrdinky jménem a vypsány jejich charakteristické rysy, zásluhy nebo jakému velí pluku. Odlišný je především konec zpěvu. V almanachu končí zpěv tím, že Hodka poslala domů znesvářenou Vadku s Mladkou. Zde po usmíření dvou rekyň Hodkou přichází na sněm Vlasta a ženy se doví, že na ně táhnou muži. Vlasta odložila sněm a přikázala ke zbrani všem. Dívky se přichystaly do zbroje.

3.1.3. Změna ve jménech

Autor v přepracované knižní verzi poměrně výrazně pozměnil pojmenování jednotlivých hrdinek a hrdinů dívčí války. Kromě osob, jejichž jména byla ponechána v původním znění, se v knižní verzi nachází i nové postavy, které byly do děje přidány. Naopak některé postavy, se kterými se setkáváme ve verzi z almanachu, jsou zde zcela vypuštěny nebo jsou jejich jména více či méně pozměněna. V původní verzi se objevuje celkem 29 vlastních jmen hrdinů a hrdinek. Z toho je 12 jmen ženských a 17 mužských. Ve verzi knižní se počet těchto vlastních jmen rozrostl na 32 (14 ženských, 18 mužských).

U obou verzí se setkáváme se jmény zhruba ve stejné části zpěvu. Převážná většina mužských jmen se nachází v části, kdy se dívka Nabka/ Zvědka vrací z výzvědů a vypráví vůdkyni žen Vlastě, jací rekové táhnou na Děvín. V almanachu se tento výčet mužů objevuje ve 22. – 35. strofě. V knižní verzi se výčet nachází v 28. – 48. strofě. Ženská jména jsou především zmiňována v souvislosti s dívčím sněmem, který na Děvínou zasedá. V almanachu je dívčímu sněmu věnována 38. – 48. strofa, ve verzi knižní se nachází ve 49. – 63. strofě.

Jména nezměněná

Hněvkovský ponechává v knižní verzi 14 vlastních jmen označujících zúčastněné osoby totožné se jmény v almanachu. Jedná se o jména Vlasta, Samoslav, Přemysl, Příbral, Nezamysl, Bedrák, Lapák, Rozhoň, Mladka, Vadka, Radka, Putysyla, Hodka a Vratka.

Autor ponechává především jména hlavních aktérů dívčího boje. Jedná se o postavy zásadní pro celý děj Děvína – například Vlasta a Přemysl (vůdci obou znepřátelených stran), Příbral (iniciátor povstání mužů proti ženskému velení) či Hodka, Vadka a Putysyla (tři nejodvážnější rekyňe dívčího vojska). Některé z těchto postav jsou známy ze starých českých pověstí (například Přemysl, Vlasta, Hodka), a proto je autor, aby dodal eposu pravdivější povahu a základ, nejspíše ponechal. Např. Přemysl (Kosmova kronika), Vlasta – Přemysl – Hodka (August Sedláček).

Další jména, jako například Lapák, Bedrák, Rozhoň a Vadka patrně dostatečně odpovídala humornému tónu eposu, a proto zůstala nezměněna. Jméno Lapák je v básni ještě více zesměšněno tím, že je vždy v těsné blízkosti jeho jména uvedena jeho nejvýraznější vlastnost – je klecavý (kulhavý).

„Klecavý sem Lapák jede,
Svých y tři sta mužů vede.
Víšli, jak sme osvátčých ho tenkráté
Připravily ktancy dvakráté?
Pomsta ho sem nese, nejmíc nanás dorází;
Dobře pro nás, že ač každé slovo převází,
Přec, cokoli zhuby připraví,
Všem se zdá být, jak on, kulhavý.“

(almanach)¹⁴

„Za nimi jel podál Lapák klecavý,
Vždyť pak znáte Klecanského hradu tvorce,
Kterak tenkrát s vámi křepčel horce?
Ješit' podnes ještě ve všem váhavý.
On syc mužům často moudrau dává radu;
Ale jim se zdá to všecko míti vadu,
Posměšky sy jenom z něho činí,
Mstit se nad ženau jde, z nevěry již viní.“

(kniha)¹⁵

Jména přidaná či odebraná

V knižní verzi autor vypouští šest postav (Mnislav, Mládek, Smělouš, Vošov, Rybouš, Kostko) a naopak místo nich doplňuje šest nových hrdinů (Rodislav, Prostislav, Svatopluk, Vnislav, Krásník, Kasal) a dvě hrdinky (Šárka, Krasoběla).

Doplněná jména nesou, oproti těm odebraným, poněkud vznešenější ráz. Například jména Rodislav, Prostislav a Krasoběla přispívají k humorné stránce díla mnohem méně, než jména Smělouš či Rybouš. Do knižní verze je přidáno též jméno Ťula. Tento hrdina nebyl v první verzi jmenován a byl znám pouze jako Truldův pyšný bratr od západní strany.

Jména pozměněná

Hněvkovský v knižní verzi devět jmen více či méně upravil. Jedná se o tato jména: Minka/ Bohuše, Nabka/ Zvědka, Cylda/ Kráska, Holislav/ Halislav, Hovák/ Kovák, Všemilá/ Všemila, Stanson/ Stasoň, Rynka/ Řinka, Trulda/ Trulda Veliký.

Truldovi byl dán „přídomek/příjmení“ Veliký – Trulda Veliký. I tato malá úprava přispívá k humornější stránce zpěvu. V původním textu je o Truldovi uvedeno že je ťululum, což je navíc v knize ještě umocněno „přídomkem/příjmením“ Veliký. Nevýrazné změny se dostalo jménům, ve kterých byla upravena například jen jedna hláska – Holislav/ Halislav, Hovák/ Kovák. Původní jméno Všemilá je v knize upraveno na Všemilu. Důvodem změny mohlo být i to, aby nedocházelo k záměně vlastního jména a přídavného jména označujícího dívčinu vlastnost – byla všem milá.

¹⁴ A.J.Puchmajer: Sebrání básní a zpěvů 1. 1795. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 134.

¹⁵ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 21

*„Z druhé strany první místo měla
Všemilá, ta ušlechtilá holka, roztomilá,
Nadevšemi dívkami se krásou skvěla...“*

(almanach) ¹⁶

*„Dle ní Všemila se posadila,
V kvetoucí sýle dívčička.
Ta jen libau lautnu ctíla...“*

(kniha) ¹⁷

Změny ve jménech Minka/ Bohuše, Nabka/ Zvědka, Cylda/ Kráska, Stanson/ Stasoň, Rynka/ Řinka svou změnou přispěly k humornějšímu rázu celého zpěvu. Například smyšlená dívka Kráska působí mnohem nereálněji, než dívka se jménem Cylda. Velmi zajímavá je například změna Nabky na Zvědku. Přejmenování na Zvědku souvisí s jejím charakteristickým rysem – dívka byla nejlepší vyzvědačkou. Tímto jménem dokázal autor velmi chytře charakterizovat celou postavu vyzvědačky, což jméno Nabka nepostihovalo.

*„Zatím Nabka, bystrá vyzvědačka,
Na Děvín se z mužských stanů brala
Sezvěď. Tať byla velmi schopná (neb jí dala
Její matě, známá poklepačka
Dobré vycvičení)...“*

(Almanach) ¹⁸

*„Tuto pozdržela Zvědka, ještě právě
Z bytu mužského k ní přišla ze zvědu,
Vyzvědačka pravá; toť se musý jí dát
k slávě.
Přinesla též Vlastě mnoho k zprávě....“*

(Kniha) ¹⁹

Změna jména Minka na Bohuše. Jméno Minka je podobou jména Mnislava („pomni slávy“) a Bohuše vzniklo ze jména Bohumila („milý bohu“).

Hněvkovský svými úpravami v oblasti jmen hrdinů a hrdinek nikterak nezasáhl do dějové linie příběhu. Úprava, vypuštění či přidání nových jmen nijak nezhoršilo kvalitu celého díla. Naopak autor v knižní verzi předložil jména přizpůsobená humoru celého díla. Tato jména své nositele zesměšňují (například Zvědka, Kasal, Ťula, Rozhoň) nebo jen výstižně a vtipně vyjadřují charakter či jinou důležitou vlastnost nositele (například Všemila, Kráska, Krásník).

¹⁶ A.J.Puchmajer: Sebrání básní a zpěvů 1. 1795. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 140

¹⁷ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 32

¹⁸ A.J.Puchmajer: Sebrání básní a zpěvů 1. 1795. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 131

¹⁹ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str.13

3.1.4. Stylistické úpravy

Mezi vydáním prvního zpěvu v almanachu (1795) a vydáním přepracované knižní verze uplynulo deset let. První zpěv knižní verze z roku 1805 se krom drobné úpravy děje a změn v oblasti pojmenování postav liší především v úpravě jednotlivých veršů. Velmi málo veršů je v knižní verzi ponecháno v původním znění. Některé verše jsou pozměněny jen velmi nepatrně, například původní „než zas **nejspíš nové ženské boje**“ bylo později změněno na „než zas **zhola brzké ženské boje**“. Jiné verše jsou naopak pozměněny na tolik, že shodu s původním veršem shledáváme pouze v jeho obsahu.

Příklady stylistických úprav v prvním zpěvu:

- „*Těž jak jsouce udatné a heské*“ x „*Těž jak byly sličné, ušlechtilé, hezké*“
- „*Jacý přišli recy zblízka zdálky*“ x „*Jacý hrdiny se sjeli z blízka z dálky*“
- „*A co se jim dály zapříhody*“ x „*A co obojím se dály za příhody*“
- „*Dřív než smířily je slavné hody*“ x „*Než je ukojily slavné hody*“
- „*Spíš než bylo co čout oté vojně*“ x „*Dříve než co čítí bylo o té vojně*“
- „*Přirozenost nepřišla kté síle*“ x „*Přirozenost nenabyla staré síly*“
- „*A jich čepce strašlivé a divné kroje*“ x „*Čepce jejich, strašlivé a divné kroje*“
- „*Než zas nejspíš nové ženské boje*“ x „*Než zas zhola brzké ženské boje*“
- „*Nahých mečů sněsti menohou ni vdivadle*“ x „*Obnažených mečů nemohau snést v divadle*“
- „*Abych spadna nepochámal vaz*“ x „*Abych spadna zachoval předc vaz*“
- „*Syce natě naříkati budu*“ x „*Na tebe syc naříkati budu*“
- „*Kdosy jakou dívku chytne zvas*“ x „*Jakau kdo sy vydobude ženu*“
- „*Trestej, kdybych ženské potupoval*“ x „*Zaškared' se, kdybych ženy potupoval*“
- „*Divnát' jest to ale věc*“ x „*Podivná však při tom věc*“
- „*Neznaje jí, když se nani dívá*“ x „*Jí pak nezná, když se na ni dívá*“
- „*Zaženských již Libušiných časů*“ x „*Že již za ženských hned Libušiných časů*“
- „*Jíž houf nepřekřičel lesních kachen*“ x „*Jíž zbor nepřekřičí lesních kachen*“
- „*Hrdou jen vždy hrála*“ x „*Vždy jen hrdau hrála*“
- „*Děvín slove. Navysoké skále vyšňořený*“ x „*Děvín na vysoké skále vystavený*“

- „*Neb ta nejprostořečejší zevšech rachen*“ x „*Neb jsouc nejprostořečejší ze všech rachen*“
- „*Starých panen vévodkyně*“ x „*Panen starých vévodkyně*“
- „*Kdož chtěl něco zvědět obilém, ten pak*“ x „*Kdo chtěl zvědět o bílém, ten pak*“
- „*Perune! pros zanás chrámy!*“ x „*Perúne! pros za nás Chrámy!*“
- „*Pila na jich zdraví komonstvu*“ x „*Pila na jich zdraví v komonšivu*“
- „*Uměla jak nezavřená klít*“ x „*Uměla jak nezavřená klíti*“
- „*Že sy tito hloupých nadávají, jsouce přec*“ x „*Že sy hloupých nadávají, jsauce přede*“

Velká část stylistických úprav měla nejspíš vylepšit básnický styl knižní verze. Příkladem může být původní verš „*jacý přišli recy zblízka zdálky*“, který byl později pozměněn na „*jacý hrdiny se sjeli z blízka z dálky*“. I změna slova *recy* na *hrdiny* představuje snahu autora o vznešenější styl upraveného díla. S nahrazováním původního slova za jeho „vznešenější“ synonymum se setkáváme v prvním zpěvu často. Z výše uvedených příkladů je to například změna *nahých* na *obnažených*, *ženské* na *ženy* či *chytne* na *vydobude*.

Dalším důvodem, proč autor tyto stylistické úpravy udělal, mohl být i význam prozodický. Snažil se zvýraznit, zrealnit trochej.²⁰

---

²⁰ Homér: *Ílias*. Praha 1980.

A.J.Puchmajer: *Sebrání básní a zpěvů 1*. 1795. Š. Hněvkovský - *Děvčí boj*. Str. 125 – 145.
Hněvkovský, Šebestián: *Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích*. Praha 1805. Str. 1 – 40.

3.2. Porovnání druhého zpěvu

V této podkapitole se budeme zabývat porovnáváním druhého zpěvu uveřejněného roku 1798 v almanachu *Nové básně I* se třetím zpěvem z knižního vydání. V knižní verzi je druhý zpěv publikovaný v almanachu použit jako zpěv třetí, jelikož autor v knize před tento zpěv připsal zpěv nový. Druhý zpěv v knize tedy neodpovídá původnímu zpěvu druhému, nýbrž je zcela nový a informace v něm uvedené se tedy nedají porovnávat.

3.2.1. Nový zpěv dopsaný do knižního vydání

Druhý zpěv knižního vydání obsahuje 56 zcela nových strof. Hněvkovský zde vypráví o událostech, které se odehrávaly po tom, co se Přemysl se svými vojsky utábořil před Děvínem. Přemysl měl sen, který mu byl věštkyňami vyložen jako „smutné znamení“. Nechal proto svolat muže ke sněmu. Hrdinové pronesli mnoho rad – jedni radili ukončit obléhání, jiní zas chtěli o to urputněji dobýt hrad. Na sněmu padlo mnoho rozličných nápadů, jak si opět podmanit zpupné ženy. Lapák radil, aby muži oblehli hrad a nechali ženy vyhladovět. Poté by se rády vzdaly a byly poslušné. Rodislav naopak navrhoval, aby děvínské ženy byly bez milosti vyhlazeny. Proti tomu se postavil Hovák (jméno je zde ponecháno z almanachu), protože nechtěl, aby jeho slíbená kořist, kterou je žena, byla rozsápána. Padlo mnoho takových návrhů a rad, než sněm ukončil sám Přemysl. Rozhodl se pro mírné řešení a vyslal výmluvného Čujislava na Děvín uchlácolit Vlastu sliby. Čujislav tedy předstoupil před Vlastu s poselstvím, aby zanechaly bojů a ponechaly mužům správu. V ostatním že zůstane ženám sláva. Vlasta mu vysvětluje, proč nenávidí mužské pokolení. Muži si vyvolí ženu a poté, co přestane být krásná, ji zapudí a dál se o ni nestarají. Dále uvádí, že ženy musí poníženě snášet vůli svého muže, což znamená, že se od něj musí nechat i bít. Otcové jim sami vyberou muže a ony musí uposlechnout, i když se jim protíví. Ženy se chopily meče pro zachování své svobody a byly ochotny pro ni prolévat svou krev. Dívky se během Vlastina proslovu ještě více vyprovokovaly a prahly již jen po válce.

Tento nový zpěv naprosto pozbývá humorné stránky, jež byla typická pro zpěv první. Převažuje zde již převážně jen stránka hrdinská. Sama Vlasta zde své statečné spolubojovnice přirovnává k slavným Amazonkám, což může být i odkazem na povídku *Prokopa Šedivého České Amazonky*. Krom převládajícího hrdinského rázu, kdy se obě znesvářené strany povzbuzují k boji, je zde výrazně zastoupen i ráz vlastenecký. Je

patrný například při projevu Čujislava snažícího se odradit Vlastu od krvavých bojů s muži.

*„Přestaňte již jednau muže hubit!
Jak se můžete tím chlubit,
Že vlast vraždami jen stenčujete?
Neboť snadněji sy budau mocy Němcy
Těž y jiní cyzozemcy
Podrobit nás. Což svau vlast tak málo milujete?
Zdali chcete býti s námi cyzých otrokyní? –
V tom Vás sama země Česká, matka naše viní.“*²¹

3.2.2. Druhý zpěv z roku 1798 (almanach)

Druhý zpěv původní verze vypráví příběh slavného reka Kasala, syna Radišova, a nejkrásnější z českých dcer - Běly, dcery Kazy Krokové (Kaza Kroková). Celý zpěv, tedy 59 strof, se zabývá výhradně tímto tématem.

Kasal a Běla se do sebe zamilovali a Bělin otec svolil ke svatbě. V den sňatku bylo vše nachystáno a vyšňořený Kasal si jel pro svou vyvolenou na Bilín, kde ho bohužel nečekaly příjemné zprávy. Ráno, když Kaza vešla do Bělina pokoje, našla postel své dcery prázdnou a její pěstounku zavražděnou. Hněvkovský se nyní vrací s vyprávěním zpět v čase na Děvín, kde se tamější ženy rozhodly, že Bělu v noci před svatbou unesou. Šárka, nejlstivější z děvínských žen, se vydala s malou skupinou plán uskutečnit. Když se Kasal dovtípil, že Běla byla ženami unesena, osedlal nejrychlejšího koně a přísahal, že vzpurné ženy pokoří a hrad jejich rozboří. Hrdina se vydal po stopách žen. Na cestě našel raněného muže a odvezl ho na nedalekou tvrz. Kasal zjistil, že muže okradly a poranily únoskyně Běly. Rozhodl se na tvrzi přenocovat a ráno se opět vydat hledat svou vyvolenou.

3.2.3. Porovnání druhého zpěvu (almanach) a třetího zpěvu (kniha)

Třetí zpěv z roku 1805 se taktéž zabývá příběhem Kasala a Běly. Zpěvy se od sebe liší jen malými odlišnostmi. Příběh je zde rozepsán do 60 strof, a je tedy pouze o jednu strofu delší, než původní. V původní verzi se Hněvkovský převážně drží

---

²¹ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 52.

osmiveršové strofy, typické pro zpěv první, ale nachází se zde i šest strof šestiveršových. Těchto šest strof autor ponechává i ve verzi knižní. Jedná se o strofy téměř totožné, které pouze velmi drobně upravil (například místo původního verše „*Zejtra dvoum přispěj! Jsou milostí jati*“ byl dán verš „*Zeytra jim přispěj, jsau milostí jati*“). Kromě těchto strof jsou ve zpěvu užity pouze strofy osmiveršové. Dalo by se říci, že druhá porovnávaná verze zpěvu je téměř shodná s verzí původní. Najdeme zde i mnoho strof totožných, v jiných je změněno například jen jedno slovo nebo v jednom verši upravený slovosled. Tyto změny jsou téměř zanedbatelné a děj zpěvu nijak nemění.

Strofa, která je v pozdější úpravě přidána, se věnuje problému nepřítomnosti Kasala při obléhání Děvína. V původní verzi Kasal netáhl do boje kvůli tomu, že by se styděl být se s děvčaty. V přepracování došlo k výrazné změně, která ze ctihodného a čestného muže dělá sebestředného člověka, jenž upřednostňuje své zájmy nad zájmy mužů z celých Čech. Kasal totiž nebojoval za nadvládu mužů, protože Přemysl nedodržel slib. Přemysl mu v boji slíbil mnohá území a bohatství, ale nakonec nic nedal. Kasal Bělu již dlouho miloval, ale jejímu otci se nezdál pro svou dceru dostatečně majetný. Statečný rek tedy viní Přemysla z toho, že kvůli jeho nedodržení slibu ještě není se svou milou. Další změnou v této části příběhu je, že původně byl Bělin otec nepojmenovaný a přepracovaná verze již o něm mluví jako o Bivojovi.

Ráz zpěvu

Ráz tohoto zpěvu se oproti zpěvu prvnímu úplně změnil. Zde již není dán žádný prostor humoru typickému pro zpěv první. Zásadní pro tento zpěv je vylíčit lásku a strasti dvou zamilovaných hrdinů, a proto zde již není místo pro zesměšňování. Téma lásky prostupuje celým zpěvem a Hněvkovský do něj vepsal i verše, které nelze nazvat jinak než zcela romantické.

*„Již již nesmírné překážky
překročivše, v lůnu lásky
měli dojít sladké radosti
měl jim plouti život v milosti.“²²*

*„Již, již mnohé nesnáze a obtížnosti
Překročili, měl jim v blaženosti
Život míle v lůně lásky plouti;
Měli svoji již již věčně slouti.“²³*

²² A.J.Puchmajer: Nové básně 1. 1798. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 148

²³ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 70

„Stejný hledá sobě stejného;
jak si mohla tichá holubice
ptáka zvolit dravého?
I jak on rek nechav bojovnice
dychtil srdcem vroucným, horlivým
po děvčeti bázlivým?
Ó jak láska jeví moci předivné,
spojuje dvě srdce protivné!“

(Almanach)²⁴

„Rovný hledá sobě rovného;
Jak sy mohla tichá holubice
Ptáka zvolit dravého?
Y jak on rek nechav bojovnice,
Chvátal srdcem vroucým, horlivým
Za děvčetem bázlivým?
Ó jak láska jeví mocy divné,
Spojuje dvě srdce přeprotivné!“

(Kniha)²⁵

Tyto uvedené verše se téměř zcela shodují. Hněvkovský verše poupravil jen velmi drobně a tyto úpravy nijak nezměnily jejich romantický ráz. Láska je v tomto zpěvu podávána s naprostou vážností, čímž se tento zpěv výrazně liší od předchozího zpěvu prvního. V prvním zpěvu se autor láskou nijak nezabýval, a pokud ano, byla pojata s humerem nebo jemnou ironií.

Děvínské ženy jsou zde líčeny jako kruté a nelítostné válečnice a jejich krvavé skutky popsány. V předchozím zpěvu jsme se mohli setkat pouze se zmínkami, jak někoho přemohly či jak nad někým zvítězily. Zde již je jejich krutost popisována. Například ve verzi z almanachu je napsáno toto: „*Pěstounka pak dá se do křičení./ Šárka popadnouc ji za chřtán, zaryla / do srdce jí dýku, až se sklopila... Pěstounku pak, ana ještě skučí, / několikrát dýkou prohnala.*“²⁶

Dalším velmi zajímavým rysem tohoto zpěvu je časté zmiňování starých božstev, především slovanských. Hněvkovský jich zde vypisuje velké množství. Ve zpěvu se vyskytují zmínky o Perunovi, Svantovítovi, bohyni Ládě (lidé před svatbou slavili Ládinu slavnost a v jejím chrámu tančili a zpívali chvalozpěvy), Lel, Živěnce (nejspíš bohyně Živa) a Mořeně (nejspíš Morana). Dále jsou zmiňovány například i Sudice (sudičky), Dračice (pekelnice, které trápily duše zemřelých), Pochvisti (zlé bytosti), Ninva (strážkyně pekla) a opěvována je i Krasopaní (Venuše).²⁷

²⁴ A.J.Puchmajer: Nové básně 1. 1798. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 149

²⁵ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 72

²⁶ A.J.Puchmajer: Nové básně 1. 1798. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 157 - 158

²⁷ Hollý, Ján: Dielo Jána Hollého.

Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 41 –100.
A.J.Puchmajer: Nové básně 1. 1798. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 148 - 167

3.3. Porovnání třetího zpěvu

Roku 1802 vyšel v *Nových básních* 2 zpěv třetí. Byl posledním uveřejněným zpěvem v almanaších. Svým obsahem se shoduje se zpěvem čtvrtým publikovaným v knize. Původní třetí zpěv má 73 strof a je nejrozsáhlejším zpěvem zveřejněným v almanaších. Hněvkovský tento zpěv do knižního vydání poupravil a rozšířil o jednu strofu. V celém zpěvu dodržuje osmiveršovou strofu.

3.3.1. Obsah třetího zpěvu (1802)

Autor líčí příběh o udatné Dancě. Danko, děvinská rekyně, se setkala s Restovem, synem Moskvanského vůdce. Chtěla po něm, aby se jí vzdal, jinak bude zabít. Panoš se ale výhrůžek nezalekl a odmítal se bit s krásnou dívkou. Došlo k dlouhému krutému boji, který ukončil Restov. Pravil, že nepřišel proto, aby s děvčaty vedl války. Chtěl jen na vlastní oči spatřit odvážné dívky, jejichž hrdinské činy jsou již známy i v Rusku. Stali se z nich dobří přátelé. Vyprávěla mu příběh o tom, proč a jak vznikly dívčí boje. Toto vyprávění zabírá většinu zpěvu. Příběh je vyprávěn velmi podrobně a je doplněn o mnoho nových informací o počátcích dívčí války. V prvním zpěvu se objevil pouze nástin problematiky a zde je vše vylíčeno téměř do nejmenšího detailu.

3.3.2. Srovnání třetího zpěvu (almanach) a čtvrtého (kniha)

V knižní verzi se nachází několik změn oproti verzi původní. Došlo zde opět ke změně ve jménech – hlavní hrdinka zpěvu Danko byla pozměněna na Domku. Dále bylo změněno jméno Milka na Bohuše. Zde se s největší pravděpodobností jedná o tiskovou chybu – dívka Milka měla být Minka. Již na počátku eposu Hněvkovský zmiňuje dívku Minku a to v situaci, kdy se jmenované dívky ptá, o čem má vyprávět. Nyní se opět autor dívky ptá jak dál v eposu pokračovat. Proto se nejspíše jedná o chybu a dívka se jmenuje Minka.

Do nové verze byla také přidána nová informace o ženských hrádcích. V Čechách jich bylo šest a v době Hněvkovského ještě připomínaly památku žen – Budeč, Bzov, Libín, Liběhrad, Chlumeč a Sedlo. Některé verše byly upraveny tak, aby nesly vznešenější ráz a působily celkově honosněji. Například i díky tomu, že při prvním setkání Domka Restovovi vyká.

*„Bradáči! řkouc: vzdej se Ladonově dceři,
Dokud meč se můj vtvé krvi nekálí;
Ať dnes nejsy dračkou lité zvěři.“*

(Almanach) ²⁸

*„Podrobte se, reku, Ladonově dceři,
dokud v pošvě meč můj zahálí,
ať dnes nejste dračkou lité zvěři“*

(Kniha) ²⁹

Většina zpěvu se zabývá vyprávěním příběhu o počátcích a průběhu dívčí vzpoury proti mužům. Danka/Domka to vypráví Restovovi v 57 strofách. Jelikož jsou zde líčeny především odvážné hrdinské činy, není nouze o chrabré proslovy, které měly dívky vyprovokovat ke vzpouře a dodat odvahy pro nadcházející boje.

*„Jaká statné dívky! jaká cesta slávy,
Se nám otvírá! vy obnovitelkyně
Ženské svobody a ženské slavné správy,
Zejskáte sy, jako naše předkyně
Amazonky jména věčného,
Upotomstva oslavného.“*

...

*„Takto Vlasta. A hle všechny volaly:
Vojnu mužům, vojnu přísaháme
Všecky pomsty, pomsty žádaly.“*

(Almanach) ³⁰

*„Jaká, statné dívky! jaká cesta slávy
Nám se otvírá! Vy obnovitelkyně
Ženské svobody a ženské slavné správy,
Zejskáte si nad předkyně
Amazonky jména věčného,
U potomků oslaveného!“*

...

*„Takto Vlasta. A hle! V celém hejné
volaly hned všechny stejně:
Vojnu mužům, vojnu přísaháme!“*

(Kniha) ³¹

Nelze si u tohoto zpěvu nevšimnout, že pro autora hraje velkou roli vlastenectví a láska k českému národu. Nejlepším příkladem bude proslov ruského knížete Restova, který pronesl po vyslechnutí dívčího příběhu. Privil, že český národ je šťastný, jelikož má za matky tak ušlechtilé rekyň. V budoucnu bude převyšovat v udatnosti jiné, protože tyto slavné matky nemohou zplodit nic jiného než další statné pokolení plné reků a rekyň. Postava ruského reka Restova je zřejmě ohlasem pobytu ruských vojsk na našem území a Hněvkovský tak ukazuje klíčící zárodky vztahů s Ruskem. Jedná se o jednu s nesporně prvních zmínek o Rusku v národním obrození, která dokazuje vztahy s Ruskem a myšlenku slovanské vzájemnosti.

²⁸ A.J.Puchmajer: Nové básně 2. 1802. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 69

²⁹ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 104.

³⁰ A.J.Puchmajer: Nové básně 2. 1802. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 79

³¹ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str. 119.

Během svého vyprávění Domka neustále pochvaluje kněžnu Libuši a slavné dny její spravedlivé vlády. Takto dívka opěvovala před Restovem Libuši (verše jsou v obou verzích totožné): „*Snad vám povědomo, jak všem v České zemi / pod Libuší zlaté kvetly časy, / pod tou božskou kněžnou, která mezi všemi / knížaty se stkvíti bude nad okrasy.*“³² Kněžna je zde zobrazena jako ochránitelkyně ženského práva a svobody. Za její vlády nebyly ženy otrokyněmi mužů a zakázala též mnoho stávajících zvyků. Například to, že muž mohl opustit svou starou ženu a najít si jinou, mladší a krásnější. Když tato panovnice zemřela, nastal konec ženské svobody a muži si je chtěli opět podmanit. Kdyby Libuše nedala za své vlády dívkám svobodu, žádná válka by se neuskutečnila. Dívky totiž okusily, jak příjemná je svoboda, a proto bylo pro ně nemožné opět se poddat mužům a žít jako jejich otrokyně. Libuše je zde pro osvobození opěvována, ale následně je jí toto téměř vytýkáno. „*Raděj býti věčně pod jhem poddanosti, / Raděj neznat nikdy svobody, / nežli poznat její lahody, / a zas znovu padnout do podrobenosti.*“³³

V tomto zpěvu nenajdeme ani humor a zesměšnění (typické pro první zpěv), ani lásku a romantiku (typickou pro druhý zpěv), ale především hrdinství, odvážné činy a vlastenectví. Tři zpěvy vydané v Puchmajerových almanaších se od sebe právě tím výrazně liší a Hněvkovský, když tyto zpěvy upravoval do knižního vydání, tento rys odlišnosti ponechal.³⁴

---

³² A.J.Puchmajer: Nové básně 2. 1802. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 73.

³³ A.J.Puchmajer: Nové básně 2. 1802. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 76.

³⁴ A.J.Puchmajer: Nové básně 2. 1802. Š. Hněvkovský - Děvčí boj. Str. 68 – 92.

Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. Praha 1805. Str.101–138.

3.4. Zpěv desátý

Tento zpěv, který je součástí knižního vydání z roku 1805, ukazuje, jak dokázal Hněvkovský popisovat krvavé boje během dívčí války. Zpěv je plný krve a krutosti, což dokazuje gradaci děje a změnu rázu v eposu, který byl z počátku plný lehké ironie a dokonce i romantiky. Desátý zpěv obsahuje 63 strof a kromě poslední strofy (sedmiveršová) jsou všechny osmiveršové.

V úvodu zpěvu autor líčí smutnou a nešťastnou Vlastu bloudící po lesích. Donesly se k ní zprávy, že její milý Přemil je mrtev. V této části se ještě můžeme setkat s pateticky romantickými strofami, ve kterých Vlasta truchlí po Přemilovi.

*„Ó ty mrzká slávo, mrzká vznešenosti!
Co jsi? Jaké mi dát můžeš utěšení? –
Ráda bych vás, pověsti, cti, důstojnosti,
dala za jedinké okamžení,
bych jej ještě spatřit jedenkrát
mohla, třebaš zabitého,
potěšit se ještě v smutné ztrátě –
a pak – sejít vedle něho!“³⁵*

Vlasta se dovídá, že jeho tělo má být na hradě Přemilova strýce. Vydá se tam a na místě zjišťuje, že její milý je sice raněn, ale stále žije. Ihned jak ho spatří, mu padne do náruče a tito dva zamilovaní hrdinové prožívají šťastné chvíle. Jednoho dne potká Vlasta dívku Květavu a ta jí vyličí, co za hrůzy se děje na Děvíně. Dívky jsou téměř přemoženy, protože jim chybí jejich vůdkyně Vlasta. Vlasta se stydí za to, že dala přednost muži před svými stoupenkyněmi a ihned s Květavou odjíždí zpět k Děvínu válčit. Cestou je přepadne Kasalova družina a nastává krutý boj mezi Vlastou (nejstatnější z dívek) a Kasalem (nejslavnějším ze všech českých reků). Kasal prohrál, ale Vlasta ho nezabila a propustila.

V další části zpěvu již patos a romantismus přecházejí na krutost a krvavost. Je zde vyličená velmi drastická scéna mezi dívkou Milostou a hanebným Hostenem. Hosten Milostu miloval, ale ona jeho city neopětovala. Přepadl ji a chtěl znásilnit. Ona

---

³⁵ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích, díl II. Praha 1805. Str. 79

se raději probodla vlastní dýkou. Vztekly Hosten se jen zasmál, pravil: „*Ještě jsi ty nezvítězila! Z mrtvou já se mohu potýkati!*“ a umírající Milostu znásilnil. To se dozvěděla Vlasta a okamžitě se rozjela tento odporný čin pomstít. V brzkém čase nalezla Hostena a krutě se za Milostu pomstila. Tato část je vylíčena velmi podrobně a drasticky.

*„Na koni ho za pačesy držíc vláčela
nemilostně přes pahrbky k této skále,
co tam mrtvina ta pohaněná ležela.*

...

*Popadši ho v poly rozzlobená
na skálu ním krutě mrštila,
až v něm kost, žebra chrastila;
odlítla hned lebka rozdrčená.“³⁶*

Zpěv končí tím, že Vlasta vydá rozkaz postavit na osudném místě Milostě náhrobek. Tělo Hostena je ponecháno na pospas divé zvěři.

Ve zpěvu se také objevuje jakýsi psychologický pohled do nitra hlavní hrdinky Vlasty. Vlasta si uvědomuje svou lásku k Přemilovi a je ochotná vzdát se pro něj všech bojů. Když jí Květava vyčítá, že opustila dívky a zanechala je bez vedení, pohne se ve Vlastě svědomí. Uvědomí si, že její chování způsobilo smrt mnoha dívek, které byly bez vedení masakrovány. Okamžitě a bez rozloučení s Přemilem vyráží zpět do bojů. Vlasta měla volit mezi svými stoupenkyněmi a svou láskou. Zvítězila touha zachránit ženy a postavit se opět do čela svých bojovnic. Když se Vlasta dověděla o smutném osudu Milosty, rozplakala se. „*Takto skončila tu smutnou novinu. / Vlastu bylo vidět hojně slzy líti...*“ Jsou zde ukázány city, které z udatné rekyně Vlasty dělají též emocionálně chápavou ženu, která nemá srdce z kamene. Takto chladně se jevila na počátku eposu, když byla ochotna nechat padnout mnohé ženy pro uskutečnění svého cíle – nadvládu žen nad muži.³⁷

---

³⁶ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích, díl II. Praha 1805. Str. 106 – 107.

³⁷ Hněvkovský, Šebestián: Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích, díl II. Praha 1805. Str. 76 – 107.

4. Verš Š. Hněvkovského

V této kapitole zkoumáme rozložení přízvuků v prvním zpěvu eposu Děvín. K porovnávání jsme použili první zpěv z almanachu a z knižního vydání. Jelikož se jedná o zpěvy velmi rozsáhlé, zabýváme se pouze prvními sty verši z obou verzí. Tento počet odpovídá dvanácti a půl strofě básně. Ve verzi z almanachu odpovídá zkoumaná část strof 20,5% (z celkového počtu 61 strof) a v knižní verzi již pouze 15,8% (celkem obsahuje zpěv 79 strof). Z důvodu použití jen malých částí zpěvů nelze tento výzkum brát jako směrodatný, nýbrž jen jako jakýsi nástin možného výsledku.

Tímto výzkumem jsme chtěli zjistit, zda Hněvkovský při své úpravě zpěvu pro knižní vydání upravil verše tak, aby více odpovídaly trochejskému verši. Při porovnávání verzí jsme se totiž setkali i s tím, že Hněvkovský některé verše jen drobně poupravil. Tato změna nijak nepřispěla k úpravě stylu na 'vznešenější', což bylo pro ostatní úpravy veršů typické. Proto jsme zkusili rozebrat část zpěvu z hlediska rozložení přízvuků a zjistit tak, zda přepracování přispělo k tomu, aby verše výrazněji odpovídaly verši trochejskému.

Přízvuk

„Přízvuk je v češtině silový, tj. přízvučná slabika je silnější než ostatní, nepřízvučné slabiky téhož výrazu; méně se v něm uplatňuje proměna hlasové výšky.“³⁸

Pro vyhledávání přízvučných slabik ve zpěvech jsme použili základních pravidel pro určování přízvuku. Vycházeli jsme z toho, že v českém jazyce má hlavní přízvuk na první slabice každá skupina hlásek, kterou chápeme jako slovo. Vlastní přízvuk nemají krátké tvary zájmen (př. mě, ji, tě, si) a tvary slovesa „být“ (př. byl, bych, bys). Vlastní jednoslabičné předložky přebírají přízvuk následujícího jména (př. v zemi, do večera). Předložky nevlastní slovní přízvuk mají (př. okolo hradu). V trojslabičných a víceslabičných slovech nacházíme přízvuk vedlejší, který je vždy na liché slabice.

Trochejský verš

„Verš sestupného rytmu, původně v časomíře, později z prozodického systému sylabotónického. Tvořený dvoudobými trochejskými stopami, v nichž po tezi následuje arze.“³⁹

³⁸ Příruční mluvnice češtiny. Praha 2008. Str. 44.

³⁹ Lederbuchová, Ladislava: Průvodce literárním dílem. 2004. Str. 342.

V jednotlivých verších prvního zpěvu z almanachu jsme vyhledali slabiky zatížené přízvukem, zaznamenali jejich počet a umístění ve verších. Díky tomu mohla být vytvořena tabulka, která tyto výsledky obsahuje. Stejným postupem byl podroben zkoumání i první zpěv z vydání knižního. Data byla opět zanesena do tabulky. Pro lepší orientaci jsme počty přízvuků upravili na procenta, a poté vytvořili i grafy, které tuto problematiku lépe znázorňují. Jelikož byl vždy celkový počet veršů 100, počet přízvuků odpovídá počtu procent, jež tyto přízvuky u jednotlivých slabik zastupují.

Výzkum ukázal, že přízvuk na první slabice, který byl v původní verzi hojný - 88%, byl ve verzi přepracované významně upraven a autorem striktně dodržován. Dle výzkumu je v nové verzi přízvuk na první slabice sto procentně dodržován.

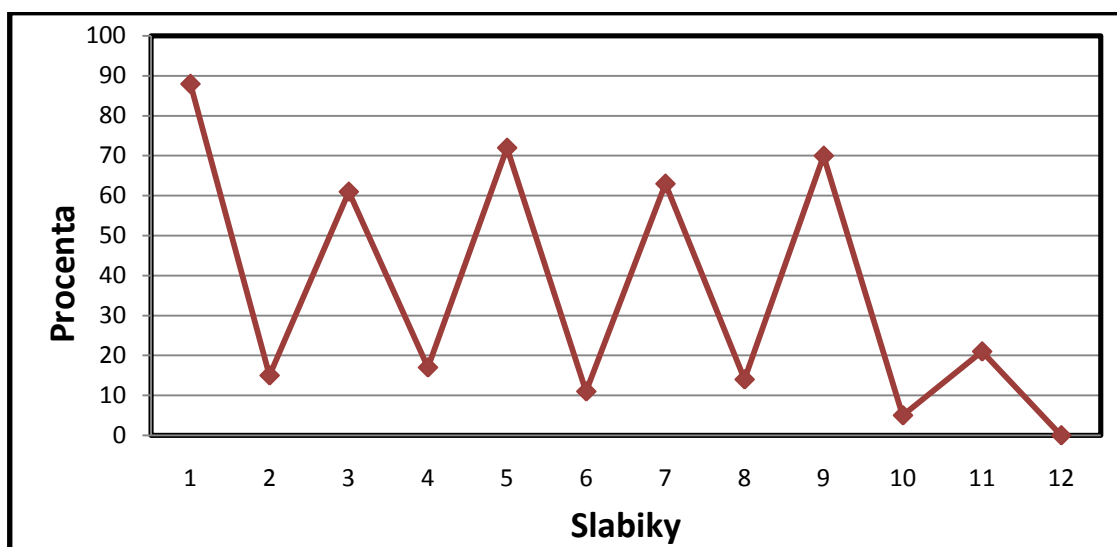
Ani v jedné verzi jsme se neseťkali s přízvukem na poslední, dvanácté, slabice. Je to způsobeno také tím, že většina veršů je dvanáctislabičných, ale nachází se zde často také verše, které mají slabik pouze deset. Z toho důvodu je také jedenáctá slabika zatížena jen malým procentem přízvuků (nejméně procent ze všech lichých slabik). Tato slabika se často již ve verši nenacházela.

V původní verzi jsme se setkali s tím, že převážná část přízvuků se nacházela na slabikách lichých, což odpovídá trochejskému verši. Ovšem hodnoty nebyly tak vyhraněné, jako u verze přepracované. V původní verzi byly často zatíženy přízvukem též sudé slabiky (celkem 62 sudých slabik), kdežto v té přepracované se na sudých slabikách vyskytuje přízvuk jen minimálně (celkem se jedná o deset slabik).

Při přepracování zpěvu se tedy Hněvkovský zřejmě snažil o to, aby verše více odpovídaly trochejskému verši. Přepracováním zdůraznil, zrealněl trochej.

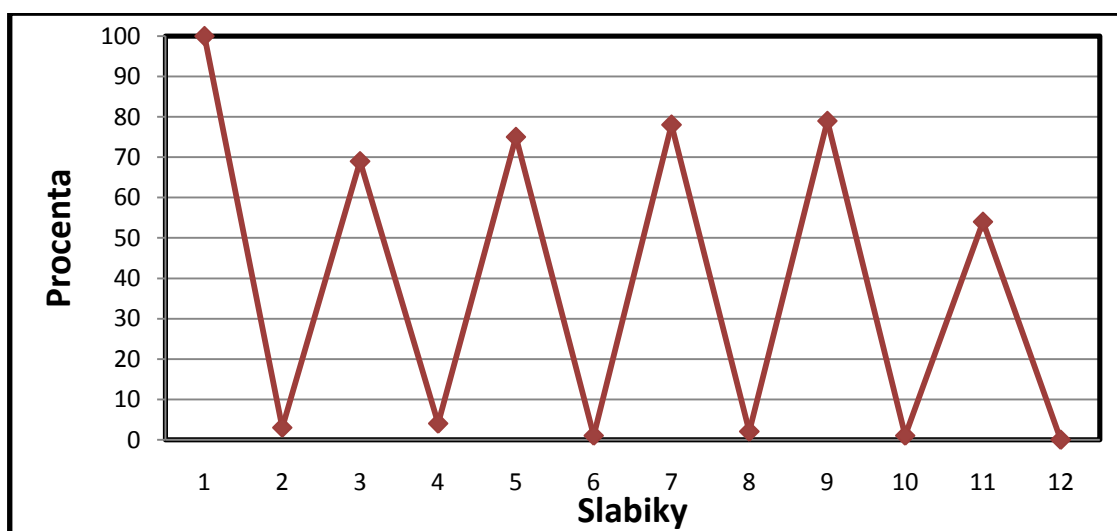
Grafy dokazující změnu v oblasti verše

1) Almanach – prvních sto veršů

Slabika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Počet přízvuků	88	15	61	17	72	11	63	14	70	5	21	0
Procenta	88	15	61	17	72	11	63	14	70	5	21	0

2) Kniha – prvních sto veršů

Slabika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Počet přízvuků	100	3	69	3	75	1	78	2	79	1	54	0
Procenta	100	3	69	3	75	1	78	2	79	1	54	0

Slabičnost slov

„Protože každý dvojslabičný slovní celek potenciálně realizuje trochejskou stopu a každý slovní celek čtyřslabičný trochejskou dipodii, stoupá v českém trocheji frekvence dvojslabičných a čtyřslabičných slov. Každé užití tříslabičného celku pak v zásadě bývá kompenzováno souběžným užitím jednoslabičného slova v arzi.“⁴⁰

V této části jsme se zabývali slabičností slov. Pro výzkum bylo použito opět prvních sto veršů básně vydané v almanachu a prvních sto veršů básně vydané knižně. Ze získaných dat byly vytvořeny tabulky, v nichž je znázorněno procentuelní zastoupení slov jednoslabičných, dvojslabičných, trojslabičných, čtyřslabičných, pětislabičných, šestislabičných a sedmislabičných. Slova obsahující osm a více slabik se v žádné z verzí nevyskytují.

V knižní verzi se zvýšil počet dvojslabičných (ze 39,6 % na 42,8 %) a čtyřslabičných (ze 7,7 % na 9,8 %) slov. Naopak počet jednoslabičných slov výrazně klesl (ze 40,7 % na 35,7 %). Počet trojslabičných slov se téměř nemění (z 11,6 % na 11,5 %).

Z výsledků je patrné, že Hněvkovský v knižní verzi užíval převážně slov dvojslabičných. Zvýšením počtu dvojslabičných a čtyřslabičných slov dopomohl ke zrealnění trocheje.

---

⁴⁰ Slovník literární teorie. Praha 1984. Str. 393

Tabulky

1) Almanach – prvních sto veršů

Celkový počet slov: 558

1 % = 5,58

Slabičnost	Počet slov	Procenta
Jednoslabičná slova	227	40,7
Dvojslabičná slova	221	39,6
Trojslabičná slova	65	11,6
Čtyřslabičná slova	43	7,7
Pěťslabičná slova	0	0
Šestslabičná slova	1	0,2
Sedmslabičná slova	1	0,2

2) Kniha – prvních sto veršů

Celkový počet slov: 563

1 % = 5,63

Slabičnost	Počet slov	Procenta
Jednoslabičná slova	201	35,7
Dvojslabičná slova	241	42,8
Trojslabičná slova	65	11,5
Čtyřslabičná slova	55	9,8
Pěťslabičná slova	0	0
Šestslabičná slova	0	0
Sedmslabičná slova	1	0,2

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se soustředila na významného českého vlastence Šebestiána Hněvkovského a především na jeho zřejmě nejznámější dílo – epos Děvín. Tento epos byl pro svůj soudobý úspěch vydán ve třech verzích. První byla otištěna v Puchmajerových almanaších a obsahovala pouze první tři zpěvy. Po letech autor dílo doplnil o dalších devět zpěvů a roku 1805 vyšel Děvín, báseň směšnohrdinská v 12 zpěvích. V roce 1829 autor Děvín téměř kompletně přepracoval a vydal pod názvem Děvín, báseň romantickohrdinská v 18 zpěvích. V práci jsem se zaměřila na první dvě verze, které oproti verzi z roku 1829 hodnotím jako velmi zdařilé.

Základem mé práce byla studie dvou výše uvedených verzí a jejich následný rozbor. Z výsledků lze vyvodit, že cílem autora při přepracování zpěvů bylo jejich celkové zdokonalení. Ať se již jedná o změny v oblasti stylu či pojmenování osob, vždy se jedná o změnu vedoucí k tomuto cíli. Přepracované zpěvy působí propracovaněji a vznešeněji, přestože neztrácí nic z původní jemné ironie a nadsázky.

Zajímavá je práce Hněvkovského s trochejským veršem. Rozebrala jsem prvních sto veršů prvního zpěvu z hlediska rozložení přízvuku a dále jsem zkoumala slabičnost slov v těchto verších. Z výsledků vyplývá, že záměrem autora bylo upravit verše tak, aby co nejvíce odpovídaly verši trochejskému. Tomuto cíli autor napomáhá také tím, že užívá častěji dvojslabičná a čtyřslabičná slova a naopak jednoslabičných a trojslabičných ubývá. Práce se slabičností slov, změna slov a změna jejich postavení ve verši dopomáhá k tomu, že verše v přepracované verzi odpovídají téměř dokonalé trocheji. Hněvkovský tím dokazuje svůj kladný vztah k sylabotonické prozodii.

Díky této bakalářské práci jsem měla možnost dozvědět se více o Šebestiánu Hněvkovském a jeho díle. Knižní verzi Děvína z roku 1805 jsem četla již dříve, ovšem podrobnější studium tohoto čtivého eposu mi přineslo mnoho nových zajímavých poznatků. Seznámila jsem se i s verzí z almanachů a s romantickohrdinskou verzí z roku 1829. Poslední zmiňovaná verze mi ovšem nepřišla tak povedená a čtivá jako verze předchozí. Tato práce pro mne byla přínosem a pomohla mi získat spoustu nových zajímavých informací. Práce ponechává mnoho prostoru pro další zkoumání. Například výzkum uvedený v kapitole o verši Šebestiána Hněvkovského, kde jsem pracovala pouze se zlomkem veršů, by se mohl dále rozšířit na celý zpěv.

Seznam použité literatury

Dějiny české literatury III. Praha 1960.

Hněvkovský, Šebestián: Děvín. Báseň směšnohrdinská v dvanácti zpěvích. Praha 1805 - kniha uchována v elektronické podobě v digitální knihovně Kramerius NK ČR (kramerius.nkp.cz).

Hněvkovský, Šebestián: Děvín. Báseň směšnohrdinská v dvanácti zpěvích. Druhé vydání. Praha 1905.

Hollý, Ján: Dielo Jána Hollého. Sväzok V. Sláv – Bájosloví. Trnava 1950.

Homér: Ílias. Praha Odeon 1980 (překlad Rudolf Mertlík).

Jakubec, Jan: Dějiny literatury české. Praha 1911.

Kosmas: Kosmova kronika česká. Praha 2005 (překlad Karel Hrdina, Marie Bláhová).

Lederbuchová, Ladislava: Průvodce literárním dílem. Jinočany 2002.

Lexikon české literatury 2. sv. 1. Praha: Academia 1993.

Mocná, Dagmar; Peterka, Josef a kol.: Encyklopedie literárních žánrů. Praha 2004.

Pánek, Karel; Beneš Vladimír: Z historie města Žebráku – vydalo město Žebrák k 600. výročí povýšení na město.

Příruční mluvnice češtiny. Praha 2008.

Puchmajer, A. J.: Nové básně 1. 1798. Příspěvek Hněvkovského Děvčí boj, zpěv druhý.

Puchmajer, A. J.: Nové básně 2. 1802. Příspěvek Hněvkovského Děvčí boj, zpěv třetí.

Puchmajer, A. J.: Sebrání básní a zpěvů 1. 1795. Příspěvek Š. Hněvkovského Děvčí boj, zpěv první.

Sedláček, August: Pověsti Čech, Moravy a Slezska. Fontána 2007.

Slovník literární teorie. Praha: Československý spisovatel 1984.

Přílohy

Obr. 1: Šebestián Hněvkovský.

Portrét Šebestiána Hněvkovského. Součást sbírky Městského muzea v Žebráce.

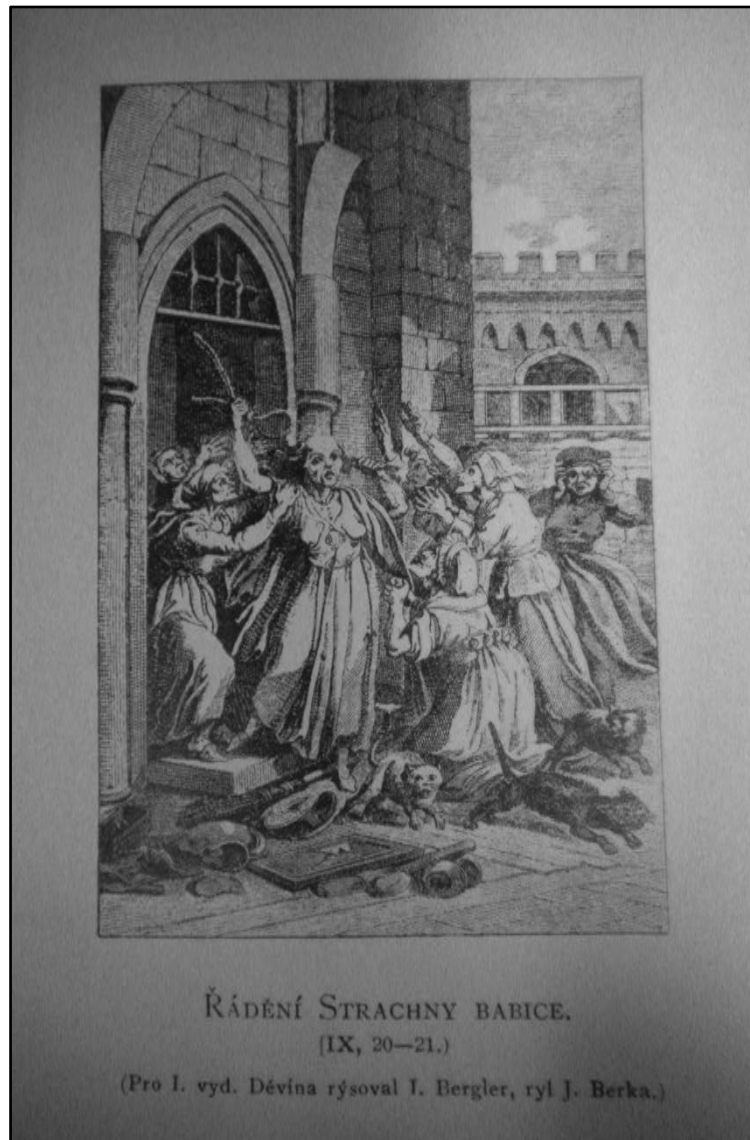
Obr. 2: Pamětní deska.

Pamětní deska umístěná na rodný dům Šebestiána Hněvkovského roku 1870 k události uplynutí sta let od jeho narození. Foto vlastní.

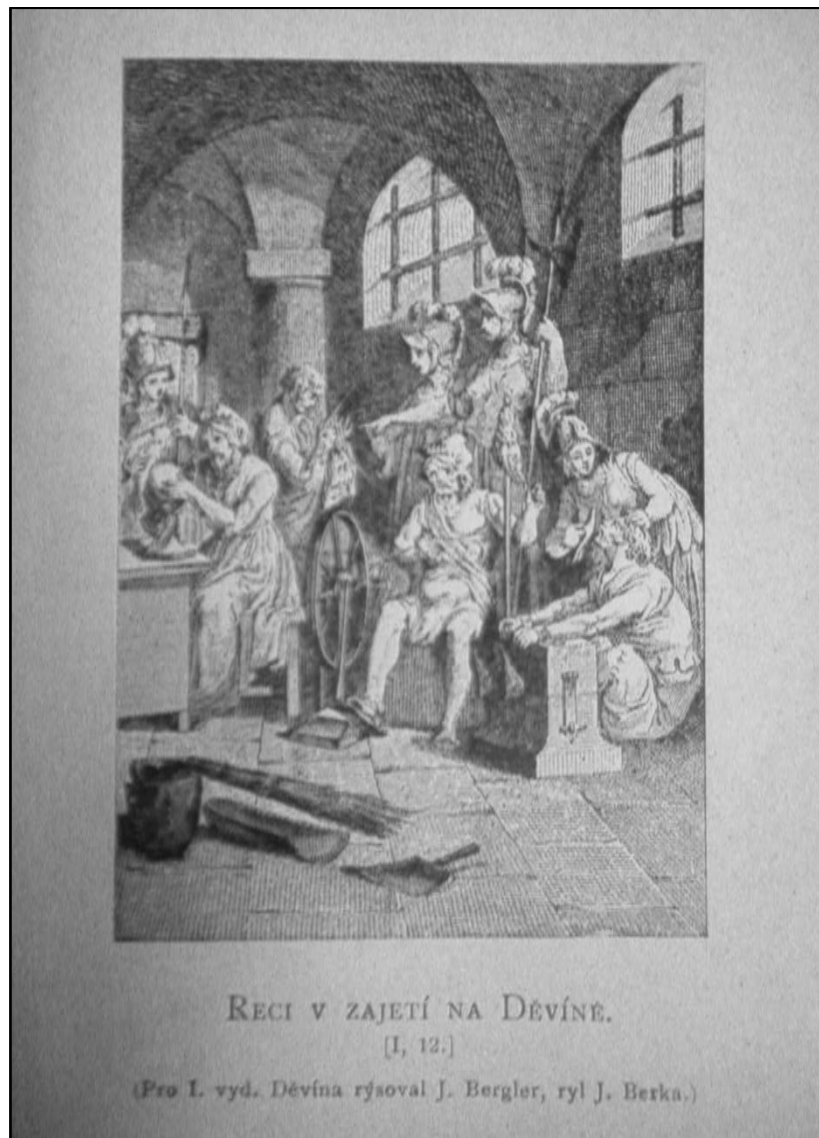
Obr. 3: Ilustrace.

Ilustrace z knihy Děvín, básně směšnohrdinská v dvanácti zpěvích. Druhé vydání, 1905.

Obr. 4: Ilustrace.

Ilustrace z knihy Děvín, básně směšnohrdinská v dvanácti zpěvích. Druhé vydání, 1905.

Resumé

This bachelor thesis talks about poet Šebestián Hněvkovský and about his extensive poem Děvín. This poem is subtitled „Báseň směšnohrdinská“. Work is focused on comparing two versions of this poem (change in the storyline, change in the names etc.). I compare these two versions – the original version (Puchmajer's anthologies) and version published in book form (1805). In my thesis I focused on biography of Šebestián Hněvkovský, heroicomic epos and basic informations about poem Děvín. I also focus on trochaic verse of Šebestián Hněvkovský.